

12 jun 2023 -17:00

Gerechtsgebouw Britselei in Antwerpen officieel heropend na 3-jarige restauratie en renovatie

Op 12 juni 2023 werd het gerechtsgebouw aan de Britselei 55 in Antwerpen officieel heropend in aanwezigheid van minister van Justitie, Vincent Van Quickenborne, staatssecretaris voor de Regie der Gebouwen, Mathieu Michel, en burgemeester van Antwerpen, Bart De Wever.

De afgelopen 3 jaar werd het monumentale gebouw in opdracht van de Regie der Gebouwen grondig gerestaureerd en gerenoveerd. Het gebouw voldoet nu aan alle hedendaagse eisen van een gerechtsgebouw (veiligheid, comfort, energiezuinigheid,...), maar tegelijkertijd werd het oorspronkelijke ontwerp van architect Lode Baeckelmans in ere hersteld.

Vincent Van Quickenborne, minister van Justitie: *“De Britselei bewijst dat een historische setting en een moderne Justitie hand in hand kunnen gaan. Meer zelfs, dit project is een toonbeeld van hoe Justitie sneller, menselijker en straffer wordt. Sneller door bijvoorbeeld digitale toepassingen voor het houden van videozittingen, gloednieuwe informatica en een centrale archiefruimte zodat dossiers niet langer over meerdere locaties in de stad verspreid liggen. Menselijker door een eengemaakt onthaal, aparte wachtzalen voor slachtoffers en beklaagden, een vast lokaal voor slachtofferbejegening, een gidsenwerking voor rechtszoekenden, kiosk-pc's om dossiers digitaal in te kijken en goede toegankelijkheid voor minder mobiele mensen. Straffer door onder andere state-of-the-art beveiligingstechnieken en de indeling in clusters voor een optimale samenwerking tussen de verschillende diensten. Het Antwerpse hof van beroep, het parket-generaal, het arbeidshof, het auditoraat-generaal en het hof van assisen nemen opnieuw hun intrek in dit monumentaal gebouw. De Britselei zet Justitie bovendien, nu we volop extra collega's aanwerven, in de markt als aantrekkelijke werkgever.”*

Mathieu Michel, staatssecretaris van de Regie der Gebouwen: *“Vandaag heropenen we het gerechtsgebouw Britselei in Antwerpen. We hebben het comfort voor de gebruikers van het gebouw en de duurzaamheid ervan verbeterd, terwijl we ons historisch erfgoed bewaren. Net als het Justitiepaleis in Brussel is deze locatie een belangrijk symbool van onze geschiedenis en onze democratie.”*

Bart De Wever, burgemeester van Antwerpen: *“Vrouwe Justitia draagt een blinddoek, maar Antwerpen kon niet langer blind blijven voor de erbarmelijke omstandigheden waarin gerechtelijke diensten aan de Waalsekaai moesten werken. Een veilig en duurzaam gerechtsgebouw, met alle moderne voorzieningen, is essentieel voor onze rechtsstaat. Het is daarom een triomf dat het prachtige erfgoed van het Oud Gerechtsgebouw niet alleen met zorg werd gerestaureerd, maar ook haar waardige rol als justitiepaleis terugkrijgt. Namens alle Antwerpenaren wil ik iedereen bedanken die daar hard aan heeft gewerkt.”*

Historiek van het gebouw

Het gerechtsgebouw Britselei is gebouwd in de periode 1871-1879 naar ontwerp van Lode Baeckelmans en werd officieel ingehuldigd in 1877. Het pand in eclectische stijl met een neorenaissance-inslag maakte deel uit van de reeks monumentale gebouwen die werden opgetrokken langs de Antwerpse Leien en

belichaamt het prestigieuze karakter van de 19de-eeuwse rechterlijke macht. Getuige hiervan zijn de rijkelijk gedecoreerde interieurs en zittingszalen, waaronder de befaamde assisenzaal. Op 19 juni 1997 werd het beschermd als monument omwille van zijn artistieke en historische waarde.

In zijn levensloop heeft het gebouw talrijke bouw- en verbouwingsfases gekend. Aan de buitenzijde werd er telkens grote aandacht besteed aan de uniformiteit van het geheel. Hierdoor zijn de verschillende fases moeilijk te onderscheiden. In het interieur daarentegen was deze uniformiteit door de vele 'inbreidingen' vertroebeld geraakt. Ondanks de vele aanpassingen bleek het gebouw bovendien te klein voor de gerechtelijke diensten van Antwerpen, waardoor deze in 2006 verhuisden naar het nieuwe justitiepaleis aan de Bolivarplaats. De toekomst van het monumentale oude gerechtsgebouw, waar vooral nog assisenzaken doorgingen, was onduidelijk. De laatste zaak vond plaats in oktober 2016.

Voorafgaande studies

Het ontwerpteam TV OGA - een tijdelijke vereniging van de ontwerp- en studie bureaus HUB, Origin, Bureau Bouwtechniek en RCR - werd aangesteld om een masterplan uit te werken voor het gerechtsgebouw. Na een lange zoektocht besliste de Regie der Gebouwen in samenspraak met FOD Justitie om het oud gerechtsgebouw te herbestemmen als de nieuwe thuishaven voor het hof van beroep, het parket-generaal, het arbeidshof, het auditoraat-generaal en het assisenhof van Antwerpen.

Dit resulteerde in een geïntegreerde studie en ontwerp om enerzijds het gebouw te restaureren met respect voor zijn erfgoedwaarde en anderzijds te beantwoorden aan de behoeften van de Federale overheidsdienst (FOD) Justitie. Hiervoor was een bouwhistorisch en materiaal-technisch onderzoek noodzakelijk. Het ontwerp dossier werd opgesteld in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Hoewel het gebouw oorspronkelijk ontworpen is om aan de behoeften van ons rechtssysteem te voldoen, heeft het behoud van die functie als gevolg dat het gebouw nu geconfronteerd wordt met een zwaarder programma van eisen dan bij de eerste ingebruikname. De restauratiewerkzaamheden moesten het gebouw klaarstomen voor een nieuw tijdperk, met een beter gebruikscomfort, een verlaagd energiegebruik en op maat van het hof van beroep. Dit alles zonder de waardigheid en monumentaliteit van het gebouw aan te tasten.

Grondige restauratie en renovatie

De werken startten in november 2019 en werden uitgevoerd door de firma Artes Group. In een eerste fase vonden afbraak- en ruwbouwwerken plaats, wat een heuse logistieke uitdaging vormde. Het gerechtsgebouw bevindt zich immers in de stad, met weinig ruimte rondom. Het eerste jaar van de werken moest het puin zelfs vaak met kruiwagens naar buiten gedragen worden. Tegelijk moest het materiaal voor de ruwbouwwerken langs dezelfde weg naar binnen.

De werken omvatten dak- en buitenschrijnwerken, integratie van technieken, restauratie van de

waardevolle interieurs, renovatie van de kantoorruimtes en de aanleg van een buitenomgeving.

Symbiose van nieuw en oud

Het oorspronkelijke ontwerp van architect Baeckelmans was zeer helder opgebouwd. Talrijke aanpassingen en toevoegingen in de loop van vorige eeuw hadden de ruimtelijke en functionele logica binnen het gebouw doen vertroebelen. Bovendien blokkeerden ze op verschillende plaatsen het binnenvallen van daglicht. Het in ere herstellen van deze structuur vormde de basis voor de interventiefilosofie en het uiteindelijk ontwerp. Tegelijkertijd stonden ook gebruikscomfort en herstel van daglicht, duurzaamheid en veiligheid voorop.

Een belangrijke ingreep was het wegnemen van de in de jaren '30 toegevoegde koepel boven de griffie. Hierdoor werd de historische binnenkoer in ere hersteld en kan het daglicht opnieuw de onderste bouwlagen bereiken. De doorwaadbare binnenkoer is een kwalitatieve buitenruimte tussen de wandelzaal en de monumentale traphal langs de Stockmansstraat. De historische buitengevels werden gerestaureerd. Een elegante stalen luifelconstructie maakt het mogelijk om de open binnenkoer in alle weersomstandigheden te gebruiken. Dankzij deze ingreep en de integratie van drie grote dakkoepels, valt er opnieuw daglicht binnen in de indrukwekkende wandelzaal.

Een verdere ingreep betreft de ontpitting van de historische koeren aan beide zijden van de assisenzaal. Ook deze ingreep verbetert de lichten en zichten in de omliggende ruimten en herstelt de oorspronkelijke morfologie. De toevoeging van een extra zittingszaal voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling gebeurde hier op dusdanige manier dat de originele koer leesbaar blijft.

De indrukwekkende voormalige assisenzaal heeft een tweede bestemming gekregen als een veelzijdige, plechtige zittingszaal. Om deze transformatie mogelijk te maken, werd een eigentijds meubelstuk ontworpen dat de authentieke sfeer van de ruimte versterkt en verrijkt. Het gebouw is zo aangepast aan de evoluerende behoeften van ons rechtsstelsel. De gemaroufleerde doeken (schilderdoeken aan de wanden) werden zorgvuldig gereinigd en getoucheerd.

De combinatie van een extra plafondlicht en een volledig nieuwe verlichtingsinstallatie stelt de zaal letterlijk in een nieuw daglicht. De vele harde oppervlakken zorgden voor een slechte akoestiek in de ruimtes. Door gebruik te maken van akoestische tapijten en absorberende pleisterplafonds werd de verstaanbaarheid van alle zittingzalen sterk verbeterd. Deze ingrepen maken het mogelijk om ze zo divers mogelijk te gebruiken, voor kleine zittingen met een beperkt publiek, grotere processen, maar evengoed zittingen achter gesloten deuren.

Voor de restauratiewerken voelde de hoogste verdieping (niveau +4) aan als een zolderruimte. Kleine ramen, beperkte hoogte, en een wirwar van gangen en lokalen zorgen voor een onoverzichtelijke en onaangename verblijfskwaliteit. Dit niveau werd gestript tot op de betonnen draagstructuur om zo plaats te maken voor hoogwaardige kantoorruimten met een nieuw geïsoleerd dak en een nieuwe performante gevel aan het binnengebied.

Langs de buitenzijden werden er dakkapellen toegevoegd met respect voor de bestaande materialisatie en

geleding. De nieuwe binnengevel van deze verdieping bouwt verder op de baksteenarchitectuur van de onderliggende bouwlagen en wordt subtiel hedendaags gemaakt door de betonnen lateien en dorpels.

Centraal, boven de wandelzaal, werden de historische ruimten heringericht tot gemeenschapsruimten. Achtereenvolgens vinden we hier de refter voor het personeel, een bibliotheek en een ruime vergaderzaal die ook als crisiscentrum gebruikt kan worden.

Veiligheid staat voorop

De circulatiewegen voor het publiek, de politie, de magistraten en het personeel zijn voortaan van elkaar gescheiden in het gerechtsgebouw, wat de veiligheid ten goede komt.

In de voortuin aan de zijde van de Anselmostraat werd een paviljoen opgericht waar de gedetineerden op een veilige en discrete manier kunnen binnen en buiten gebracht worden met celwagens. Het paviljoen bestaat uit een omkeerbare staalstructuur die los staat van het historische gebouw.

Energiezuinigheid en hergebruik van materialen

Het restauratieproject werd aangegrepen om het gerechtsgebouw op energetisch en ergonomisch vlak zo goed mogelijk te actualiseren, zodat het gebouw klaar is voor een nieuw tijdperk. Gezien het monumentale karakter vroeg dit een specifieke aanpak op maat van het gebouw.

De daken werden geïsoleerd en het buitenschrijnwerk werd vervangen door performant schrijnwerk, met respect voor het historische uitzicht. Daarnaast werden duurzame technieken in het gebouw geïntegreerd, wat de energie-efficiëntie van het gebouw heeft verbeterd. Enkele platte daken zijn voorzien van een groendak (meer dan 2.000 m²).

Bovendien werden materialen en meubilair waar mogelijk gerecupereerd en op een andere plek in het gebouw hergebruikt.

Verhuis van de gerechtelijke diensten

Vanaf september 2023 zullen de assisenzaken terug plaatsvinden aan de Britselei. Daarna zullen de diensten van het hof van beroep, arbeidshof en parket-generaal progressief hun intrek nemen in het gebouw.

Deze rechtbanken zijn momenteel gevestigd aan de Waalsekaai in Antwerpen, met uitzondering van het Assisenhof dat zich momenteel in het Justitiepaleis aan de Bolivarplaats bevindt.

Technische fiche

Eigenaar: Belgische staat

Bouwheer: Regie der Gebouwen

Gebruiker: Federale Overheidsdienst Justitie

Ontwerp- en studieopdracht: ontwerpteam TvOGA (HUB - Origin - Bureau Bouwtechniek i.s.m. RCR, Ney & Partners en Daidalos Peutz)

Aannemer: Artes Group

Duur van de werken: 2019-2023

Vloeroppervlakte: ongeveer 23.000 m²

Studiekosten en restauratie/renovatiewerken: ongeveer 56,5 miljoen euro (incl. btw en prijsherzieningen)

Regie der Gebouwen
Gulden Vlieslaan 87 / 2
1060 Brussel
België
+32 2 541 65 11
<http://www.buildingsagency.be>

Johan Vanderborght
Woordvoerder
+32 (0)470 13 10 74
press@buildingsagency.be